Poštnina plačana v gotovini. Posamezna številka stane 1·25 Din.

Naročnina: Za tuzemstvo: z dostavo mesečno Din 5, četrtletno Din 15, polletno Din 30, celoletno Din 60, za inozemstvo Din 60 in poštnina posebej. — Oglasi po dogovoru.

SOCIALIST

GLASILO SOCIALISTIČNE STRANKE JUGOSLAVIJE

Izhaja vsak četrtek dopoldne. — Uredništvo Ljubljana, Šelenburgova 6/II. — Upravništvo: Maribor, Ruška cesta 7. — Nefrankirana pisma in dopisi brez podpisov se ne sprejemajo.

St. 16. Ljubljana, četrtek, 29. novembra 1923. 1. leto.

Številke.

»Slovenec« prinaša zadnje čase uvodnik za uvodnikom o gospodarskem izkoriščanju Slovenije. Ti uvodniki so alarmni signal, ki naj pozove naše prebivalstvo na skrajni odpor proti izvedbi vidovdanske ustave. Ti uvodniki so morda tudi prva predpriprava za napovedane volitve v oblastne skupščine. Zlasti iz zadnjega razloga zaslužijo tudi našo pozornost. — —

Mi nismo za Vidovdansko ustavo. Mi smo predložili svoj socialistični ustavni načrt, ki bi bil zasigural res pravo samoupravo ljudstva. Ko s tem nismo prodrli, bi bili raje videli, da bi bil sprejet kak ustavni načrt, ki bi izzival manj plemenskh bojev.

Ne bomo se torej tu dotikali avtonomističnega stališča SLS. Z vso resnostjo pa moramo obsoditi demagoško neresnost, s katero se SLS za svoj političen cilj bori in ki škoduje tudi delavstvu.

In pojdemo mimo pavšalnih hujskarij nekaterih gospodarskih člankov in si bomo ogledali le tiste, ki operirajo s številkami.

Kričeči napisi oznanjajo svetu, da plačuje Slovenija 6,000.000.000 kron davkov, ki požre vse Srbija. Slovenec je to »točno« zračunal. Kdor si pogleda spodnje številke bo videl, da je treba v ta namen točno vedeti, — ne samo koliko cigar in cigaret pokadimo v Sloveniji, ampak tudi koliko sladkorja, kave itd. smo konzumirali. Vsak vagon sladkorja, ki ga izvozi tvrdka Šarabon preko Sotle pomenja že napako v tem »točnem« računu.

S tem pa, da rečemo, da je vzeta ta številka aproksimativno, v višini, kakor se zdi to za hujskanje primerno., še ne trdimo, da mora biti previsoka in da je razdelietv teh davkov pravilna. Ne stojimo sicer na stališču, da mora biti vsak vinar, ki se investira izven Slovenije, za Slovenijo izgubljen in da ne more prinašati naši deželi pri skupnem gospodarskem ozemlju indirektnih koristi, investicij, ki bodo vplivale tudi na naše gospodarsko življenje. Vendar smatramo za gotovo, da se z našim, kakor z vsem državnim denarjem slabo gospodari. Da se gospodari zlasti za nas slabo, ker Slovenije ne zastopa resna politika, ampak kričava demagogija, ki nam mora vzeti tudi zadnjega zaveznika in jemlje našim zahtevam vsako resnost.

Navedimo številke, da bodo čitatelji tudi sami sodili.

Vsi dohodki naše države znašajo 10 milijard dinarjev.

Od tega donašajo carine 1,698.000, monopoli pa 2,235.850 dinarjev! Torej 4 milijarde proračunanih dohodkov, se steka po svojem značaju v državna središča! Tudi lep del dohodkov, ki prihajajo iz trošarin v znesku 1,406.000 Din so deloma taki, da se jih ne da deliti po pokrajinah (trošarina na sladkor se pobira n. pr. pri carini oziroma pri tovarnah itd.).

Ravnotako ni mogoče deliti dohodkov od železnic, v znesku 2,086.000 Din.

Okrog 70 procentov državnih dohodkov se torej po svoji naravi ne da deliti, dokler imamo enotno carinsko ozemlje.

To je prva resnica, ki jo morajo imeti pred očmi vsi, ki se igrajo z državnopravnimi gesli.

Z okrog 34 milijardami se bo vkljub avtonomiji, kakor jo zamišljajo naši klerikalci vsako leto upravljalo v centralnih instancah.

Zato je hazardna igra z našim političnim ugledom in vplivom na centralne instance, ki jo igra s svojo demagogijo SLS že zato zločin, ker ima in bo imela le to posledico, da se bo odločalo tam o nas: to se pravi, da bi postali vkljub vsem avtonomijam — kolonija.

V enotnem carinskem in valutnem ozemlju je tudi kredit v svojih zadnjih virih centraliziran. Več enakopravnih Narodnih bank si v takem ozemlju ni mogoče misliti.

Zato je treba ohraniti našemu življu tudi na to centralno instanco vpliv. Tudi naše kontrole bi bilo pri razdelitv kreditov treba. A kričači okrog Slovenca nimajo zato ne znanja, ne avtoritete, ki si jo vsak dan sproti zapravljajo.

V enotnem carinskem ozemlju imamo kot odškodnino za gori navedene trge svobodno razvojno možnost za našo industrijo.

Teh trgov si je treba iskati, ne sme se ubiti v njih vere, da so tisti, k jih iščejo, sovražni tujci. Ako prodre ta vera, — bo enotno carinsko ozemlje zahtevalo od nas še nadalje vsa bremena, ne bo pa nam dajalo nobenih protidajatev.

Vse to so za nas slovenske delavce krvavo resna vprašanja. Zato se naj nihče ne čudi pikrosti s kojo se dotikamo v članku Batine pisave vodilnega glasila SLS.

Politika teh ljudi nam je prinesla nepopravljivo škodo pri reševanju naših mej.

Politika teh ljudi in njih demagogija prinaša slovenskemu ljudstvu, posebej pa delavstvu v času, ko se polagajo temelji za gospodarski razvoj naše države, nepopravljivo škodo.

Še enkrat povdarjamo:

Ni tu po sredi vprašanje avtonomije kot tako. O tem je mogoče imeti različna mnenja in mi pripuščamo tu SLS popolno svobodo, da se za svoje stališče bori.

Gre tu za nelojalen, ogabno demagoški in lažnjiv način borbe, ki izvira iz plemenskega sovraštva, ne iz državnopravne politike, ki neti plemensko sovraštvo in izziva upravičeno najostrejši odpor na drugi strani.

Vse to mora imeti le eno posledico: da bomo zapravili ves svoj moralni kapital, da bomo morali pri upravi bogastev, ki se bodo upravljala vkljub vsem eventuelnim avtonomijam centralno, iz kota gledati, kako se nad nami vlada.

To, kar bi ne bilo nujno potrebno, postane resnica, postane tudi tedaj resnica, če bi imela borba za avtonomijo uspeh: mi bomo gledali iz kota, kako delijo drugi skupna bogastva proti nam. Slovenija utegne postati, po zaslugi SLS res kolonija, naša indstrija se ne bo razvijala, pregosto naseljeno prebivalstvo Slovenije pa pojde s trebuhom za kruhom. A kaj je to demagogom, oni bodo postali med tem že davno poslanci. Takrat se bo slovensko delavstvo z gnevom spominjalo, komu je zaupala Slovenija v najostudnejši dobi svoje zgodovine svojo usodo . . . Ljudem ,ki nimajo drugih pogledov, kot ozirov na vpostavitev svoje strankarske vladavine. Zaupala jo je junakom demagogije, ljudem, ki se v tem oziru s komunisti kosajo, — pri tem pa opirajo na avtoriteto vere in cerkve. Posledice njih politike so zato škodljivejše in usodnejše, kakor posledice komunistične politike.

Nastane vprašanje: zakaj pa bi se tudi carinsko ne ločili od Srbov in Hrvatov? Zakaj ne bi imeli tudi ob Kolpi in Sotli carinske meje, druge železniške uprave itd. Naj nam vsak verjame, da se take meje ne vstvarjajo z golidami gnojnice in laganjem po časopisih in po shodih. Klerikalni vojvode bi bili ob prvi uri preizkušnje za prelahke najdeni. Oni lahko igrajo le vlogo Terzita v grški vojni pred Trojo, samo s tem razločkom, da so oni, kakor izgleda vojskovodje slovenskih bojnih trum, čeprav postopajo kot navadni Terziti.

In hvala bogu, da se enotna carinska ozemlja tako ne ustvarjajo. Ko bi se samostojna carinska meja res ustvarila, bi bila Slovenija še nesrečnejša kolonija, kakor v zgoraj v omenjenem slučaju.

Brez zveze z morjem, brez žitnic, brez železa, brez zadostne množine zemlje, a s pregostim prebivalstvom, ki prideluje v veliki meri stvari, ki niso neobhodno potrebne, kot n. pr. vino, — naša pokrajina ni zmožna samostojnega gospodarskega življenja.

Taka država bi morala sklepati pogodbe, ki bi pomenjale izžemanje in dajanje davkov v vse hujši izmeri, kakor v današnjem enotnem carinskem ozemlju.

Portugalska je n. pr. samostojna, a je kolonija. Mi bi bili še v vse slabšem položaju. Mi bi postali navidez samostojni, v resnici pa narod kolonijalnih hlapcev. Vse šarlatanstvo in njegovo argumentiranje, ves plemenski šovinizem, vsa demagogija, vsi Terziti tega sveta ne morejo ovreči teh resnic, ki stoje, ko granit. Kako dolgo bo slovensko ljudstvo še dopuščalo politiko, ki tega ne vpošteva? Ali jo bo dopuščalo tudi slovensko delavstvo, za kojega kožo gre ta brezvestna igra? Proračunano je tako, da naj bo med tistimi slepci, ki naj to igro honorirajo tudi delavstvo. Zaupniki sprejlejte to igro, agitirajte, podučujte!

O demokraciji in diktaturi.

Ta razmišljanja se bodo zdela marsikomu morda težka. Kdor pa nam bo v naslednjem skušal in zamogel slediti, ta bo osnovna politična vprašanja naše dobe bolje razumel, kakor jih je dosedaj. Zakaj vprašanje ali za demokracijo ali za diktaturo je za delavsko politiko velike važnosti. A tudi meščanska demokracija se bo morala s tem vprašanjem še baviti, čeprav bi človek mislil, da je to vprašanje za njo že rešeno.

Politika je boj za oblast v državi. Vsaka politična skupina gre za tem, da si pridobi moč nad državo. Za tem gredo stranke, ki se hočejo posluževati pri tem sredstva demokracije, kakor tudi one, ki se hočejo poslužiti pri tem fizične sile, diktature, — samo sredstva so tu in tam različna. Ta razlika v izbiri sredstev pa ima svoj zadnji vzrok v različnem pojmovanju države.

Država, kakor jo ima pred očmi meščanska demokracija in kakor je izražena v čistih demokratičnih državah (republikah), je neke vrste društvo. Državljani, ki imajo volilno pravico, so v tem društvu člani. Ti člani volijo potem svojo skupščino, svojo vlado in druge organe, ki izvršujejo oblast nad pravim državnim aparatom, nad vojsko in državnimi uradi. Državljani in državni aparat so po tem naziranju samo del enega in istega organizma. Državni aparat, — vojska in uradi, — ta prava, konkretna država po tem naziranju ni nekaj samostojnega, nekaj, kar bi črpalo svojo moč samo iz sebe, ampak je le del širše družabne organizacije, v kateri najdejo svoje mesto tudi državljani. — Ti so po teh nazorih celo pravir državne moči. Naš kmet in naš delavec, ki pravita: Država smo mi — sta prožeta te demokratične ideje o državi, ki jo vidita uzakonjeno tudi v pozitivnem pravu večine modernih držav. — Lenini, Trockiji, Mussoliniji in njih posnemalci po imajo o državi drugačno naziranje. Že samo dejstvo, da so njih režimi mogoči, dokazuje, da imajo vsaj v toliko prav, da je marsikaka država, ki ima na papirju demokratično ustavo, le na videz demokratična, med tem ko je resnica, ako iztrgamo iz nje olepševanja modernega državoslovja, ki je v stanu hudo zavajati, dokaj drugačna.

Za tistega, ki ne gleda na državo z očmi teorije in pravnih konstrukcij — je država predvsem konkretni državni aparat. Bistven del tega aparata je vojska. — Zakaj država je organizacija fizične sile — pomožni deli tega aparata pa so državni uradi. Napram demokratični ideji države je na vsak način ugotoviti, da prihaja državni aparat, vojska in pomožni uradi, v zgodovino vedno kot samostojna sila, ki ni podvržena volji državljanov, temveč si ukazuje sama.

Prve države so nastale, menda bi se dalo reči najbolj pravilno, iz roparskih band, ki so predstavljale v določenem teritoriju fizično silo, ki ji ni bil nihče kos. V tej sili je bil samostojen izvor njih suverenitete. Zato so se te bande prav malo brigale za mnenja ljudi, ki so na njih področju prebivali. To so bili podložniki. Za dejanje in nehanje državne oblasti je bila merodajna volja organizacije teh band, — ne pa volja podložnikov . . .

Take so bile države dolga stoletja. Zato je vsekakor upravičeno, če se politik, ki se bori koncem koncev vendar za oblast v državi, skrbno vpraša, koliko te državne ideje je še v današnji državi. Ali morejo državljani res gibati ta aparat potom svojih izvoljenih zastopnikov? Ali je ta aparat po svoji sestavi in duševnosti tak, da se tem zastopnikom pod vsakim pogojem podreja?

V Nemčiji so imeli že pred svetovno vojsko nekaj demokracije. Če pa bi se vprašali koliko je mogel ta parlament potom svojih zastopnikov vplivati na vojsko, — nam postane na mah jasno, koliko je bila demokracija vredna.

Če stavimo vprašanje, ali je bila v stanu naša konstituanta, ki je bila pravno docela suverena, izglasovati republiko in ali je bilo upati, da bi se temu naša vojska brez upora pokorila, — vidimo takoj, da ima demokratična državna ideja samo v tem slučaju svojo upravičenost, — če je postala tudi organizacijska ideja državne oborožene sile.

Državna oborožena sila je bistvo države. Mentaliteta in organizacija te oborožene sile je odločilna zato, kdo nad državo v resnici vlada.

Zato splošna vojaška dolžnost ni manj važna demokratična institucija, kakor splošna, enaka in tajna volilna pravica.

Ker se v vojski glasovi ne štejejo, ampak bolj tehtajo nego kjer koli, je odločilne važnosti, iz kakih vrst izhaja oficirski zbor in kako je vzgojen.

Postulat prave demokratične države je poleg splošne, enake in tajne volilne pravice ta, da se oficirski zbor trajno izpolnjuje iz najspodnejših plasti in da je prepojen z idejo demokratične države.

Za delavstvo je demokratična država edino mogoč končni ideal.

Vsaka vladavina, ki se naslanja na diktaturo, vojske ali druge kaste se mora razviti v razredno, fevdalno državo. Vsaka demokracija pa se mora zavedati, da je pravo organizacijske vojske — njen bistveni predpogoj in ne more puščati v nemar cilja, da si podredi neposredno mentaliteto, ustroj in organizacijo vojske.

Nemško delavstvo je ob revoluciji to nalogo slabo izvedlo in to je glavni razlog za silne težave, v kojih se delavski pokret v Nemčiji v današnjih usodnih trenotkih vkljub svoji številčni moči nahaja.

Eden vzrokov zato leži gotovo v preveliki veri nemškega delavca v moč glasovnice in v podcenjevanju realnih sil v državi.

Seveda je vzrokov več: Omenjamo razdvojenost in razcepljenost proletarijata, — kar je povzročilo, da so gnale leve sile desne predaleč na desno, mesto da bi jih v notranjem trenju omejevale. Veliko bolje je rešilo to nalogo avstrijsko delavstvo.

In Rusija?

Ruski proletarijat je našel v Leninu in Trockemu državnike, ki so imeli globok vpogled v bistvo države. Ruska armada je po duhu in organizaciji res nova. Nje ne bodo ovirale tradicije, da bi

ne mogla postati opora bodoče demokratične Rusije.

Pri vsem tem pa gre tudi proletarska Rusija težkim nevarnostim nasproti. Ruska komunistična stranka se upira danes v odločilni meri na armado in uradništvo: to se pravi državni aparat postaja tako kakor v časih fevdalne države sam sebi namen in črpa svojo moč sam iz sebe. Milijoni, ki stojijo izven njega so tu manj državljani, kakor v zadnjih demokracijah in bolj podložniki.

Seveda se vrši ta diktatura v interesu najširših milijonov, v interesu proletarijata in socializma. Vprašanje pa je, ali ni mogoče, da bi se ne razvila iz tega diktatura v interesu vladajočih, — ako se ne bo umaknila diktatura čim prej demokraciji.

Kot izvanredno in začasno sredstvo si je diktaturo male organizacije v interesu najširših ljudskih plasti mogoče zamisliti. Nikdar pa ne kot trajno sredstvo ki naj koristi vsem. Nikdar si ni mogoče misliti, da ne bi organizacija, ki razpolaga diktatorično čez vso realno silo države, te sile ne izrabljala.

Zato mora ostati proletarijatu demokratična država — kakor smo jo zgoraj opisali, tudi v bodoče končni cilj.

Ena zavest pa mora postati pri njem globlja. Zavest, da mora zmagati socializmu naklonjena demokratična država, ne samo na volišču, ampak tudi v dušah tistih, ki tvorijo realno moč države: v dušah vojaštva in birokracije.

Če se bo proletarijat tega zavedal, precenjal pravilneje svoje sile. Ob enem bo znal pravilneje presoditi, kje so predpogoji za končni uspeh.

Socialno zavarovanje.

O tej panogi socialne zakonodaje se v zadnjem času veliko piše v vseh meščanskih listih. Iz vseh tozadevnih razprav odseva mržnja in sovraštvo napram institucijam soc. zavarovanja. Jasno je torej, da te razprave ne morejo biti objektivne, kakor bi to bilo želeti pri vseh razpravah, ki se tičejo tako važnega predmeta, kakor je ravno ta.

Reakcija od strani delodajalcev, pa bodisi to od industrijcev ali malih obrtnikov noče poznati smotra, katerega socialno zavarovanje zasleduje, oziroma bi ga moralo zasledovati. Inštitucije soc zavarovanja se smatra za neko zlo, ki tlači industrijo in obrt, kot nek davčni urad, katerega se je treba na vsak način iznebiti, ga treba odpraviti za vsako ceno. Samo ob sebi je umevno, da ta gospoda ne vpraša kaj naj se potem zgodi z bolnim delavcem, ako bi se jim to posrečilo. Kapitalizem je nenasiten ter vidi le svoje lastne interese. Delavec, ko je bolan, ni več za delo, naj gre, odvzeti ga mu je treba tudi to boln. podporo ali nezgodno rento, katero si je potom svojih organizacij priboril. Skratka, socialno zavarovanje je treba odpraviti. Pri tem hoče mlada jugoslovanska buržuazija prednjačiti vsem drugim.

Socialno zavarovanje se je uvedlo v bivši Avstriji z zakonom od 28. decembra 1887 in 30. marca 1888. Izvajalo se je ločeno zavarovanje zoper nezgode in zoper bolezen. Zavarovanje zoper nezgode so izvajale Delavske zavarovalnice zoper nezgode (Arbeiter-Unfallversicherungsanstalt), ki so se ustanovile na podlagi samoupravnih principov v smislu določb zakona od 28. decembra 1887. Bolniško zavarovanje pa so izvajale bolniške blagajne, ki so se osnovale istotako po principih samouprave v smislu zakona od 30. marca 1888. Bolniških blagajn je bilo več vrst in sicer: Okrajne bolniške blagajne, Splošne boln. blagajne, razne zadružne (kakor premijalna, krojaških in čevljarskih vajencev itd.) Obratne bolniške blagajne, Bratovske skladnice itd. Skoro vsaka stroka je imela svojo bolniško blagajno, v katerih so imeli vsled indiferentnosti uslužbencev glavno večino delodajalci, vkljub temu, da so takrat imeli delavci dvetretjinsko zastopstvo v upravnem in nadzornem odboru. Bolj še v tem oziru je bilo pri okr. in Splošnih bolniških blagajnah tam, kjer je prevladovalo industrijsko delavstvo nad obrtniškim, ker se je svojih pravic zavedalo in posluževalo tako v načelstvu, kakor v nadzorstvu. V vsakem sodnem okraju je bila okr. boln. blagajna, razen tega po še kaka zadružna. Večja podjetja so imela pa skoro vedno svoje obratne boln. blagajne. Mnogo teh blagajn ni niti moglo namestiti stalnega uradnika, temveč nameščalo se je uradnike v postranskem poslu, ki se niso mogli in tudi niso imeli interesa brigati zato, da bi bili vsi zavarovanju obvezni prijavljeni v zavarovanje. Zavarovanih je bilo včasih le 20—30 odstotkov zavarovanju obveznih delavcev. Delalo se je nekam bolj po domače, ter se prepuščalo delodajalcem, da so po svoji lastni prevdarnosti prijavljali svoje uslužbence, ako se jim je zdelo to potrebno. Načelnik je bil po navadi kak samostojen obrtnik, ki je seveda vedno ščitil le interese delodajalcev, nikdar pa delojemalcev. V tem oziru je bilo boljše tam, kjer je bilo večje število industrijskega delavstva zavarovanega pri okrajnih bolniških blagajnah, kakor sem že zgoraj povdaril. Jasno je, da se pod takimi razmerami kot sem jih prej opisal, boln. blagajne niso mogle razvijati, tako, kot bi to bilo potrebno, vkljub temu, da se je zakon vedno popravljalo in moderniziralo z raznimi novelami. Te bolniške blaganje so bile obsojene samo na životarenje, umreti niso smele, ker zakon to ni dopuščal, živeti pa pod navedenimi pogoji niso mogle, ker je bila njih finančna podlaga taka, da jim to ni dopuščala. Teh časov si še vedno želijo naši obrtniki nazaj, ter vsled tega vedno vpijejo o velikem uradniškem aparatu, visokih upravnih stroških itd., ker se ne upajo povedati, da si v resnici želijo onih časov nazaj, ko so bolniške blagajne tako vodili, kakor se jim je bolj zdelo. Pod takimi razmerami na polju socialnega zavarovanja smo doživeli svetovno vojno, potom katere so avstrijski narodi izbojevali tudi svoje nacionalne države.

Ko smo dobili leta 1918 lastno deželno vlado v Ljubljani, je socialno demokratična stranka nominirala poverjenika za socialno skrb. Ta je takoj posvetil pažnjo bolniškim blagajnam, pod vplivom strokovnjaka, ki je bil vešč na tem polju, kakor se je pozneje pokazalo. Treba je bilo takratno veliko število bolniških blagajn razpustiti. Na mnogih mestih so bila vodstva sestavljena iz samih Nemcev, ali drugače nezanesljivih ljudi, ali, kakor sem prej omenil, iz delodajalcev. Treba je bilo ta načelstva razpustiti in imenovati komisarje, vse to je izvršilo poverjeništvo za socialno politiko. Prvotno se je mislilo te bolniške blagajne pustiti, kakor so bile, ter se je začelo ustanavljati zveze bolniških blagajn za Slovenijo. Ko pa je izšel Koračev osnutek zakona o zavarovanju delavcev, se je smatralo za potrebno bolje in tesneje združevati. Komisarijati dolgo niso mogli trajati, vsled tega se je poverilo okrajno bolniško blagajno v Ljubljani, da pozove vse ostale bolniške blagajne v Sloveniji, ako so pripravljene postati njene poslovalnice. Zavarovanje se bi naj pa zvršilo pod nositeljico zavarovanja, okrajno bolniško blagajno v Ljubljani.

Ker je večina (skoro vse) bolniških blagajn blagajna razširila svoj delo- bolniška blagajna razširila svoj delokrog na celo Slovenijo. Bivše samostojne bolniške blagajne pa so postale njene poslovalnice. Tako je bila izvedena centralizacija bolniških blaganj v Sloveniji. Število članov se je že pod komisarijati začelo dvigati. Znan mi je politični okraj, v katerem je bilo prej 5 bolniških blagajn in so imele vse skupaj v času, ko je bil imenovan komisar okrog 1000 članov, še tekom leta 1919 pa je število članov naraslo nad 2000. Samoobsebi je umevno, da se je aparat s tem znatno povečal, ter bi bilo treba tudi uradništvo pomnožiti. Vseh 5 navedenih blagajn je pa imelo pri 1000 članih 4 uradnike in 2 slugi, torej 6 nameščencev. Pri 2000 članih je pa ravno tako še vedno samo sešt nameščencev, razlika je bila le ta, da je bilo teh 6 skupaj v eni pisarni, medtem, ko je bilo prvih 6 raztresenih v 5 pisarnah. Začelo se je takoj pisati po časopisih: sedaj je cel kup uradništva, medtem, ko tega prej ni bilo itd. Ista poslovalnica, od katere se je odcepil en sodni okraj z 800 člani ima danes nad 3000 članov. Iz tega je torej razvidno, da je bilo zavarovanih pre le 30 odstotkov, danes pa nad 90 odstotkov vseh zavarovanju zavezanih članov. Iz tega je tudi razvidno, da se ni število uradništva zvišalo, ampak je ostalo isto, medtem, ko se je število članov potrojilo. Žal da nimamo na razpolago točnih podatkov, koliko članov in nameščencev je bilo pri bolniških blagajnah v Sloveniji pod bivšo Avstrijo, zdi se mi pa, da bi te podatke lahko zbral okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani po prevzemnih zapisnikih okrajne bolniške blagajne v Ljubljani iz leta 1919.

Takratne poslovalnice ljubljanske okrajne bolniške blagajne so imele še precejšnjo avtonomijo. Vse knjigovodstvo, vso korespondenco z oblastmi itd. so vodile same. Tako, da je bila te vrste centralizacije naravnost idealna. Takrat bi bilo potrebno le še ustanovite krajevne poslovalniške odbore, ki se naj bi izvolili iz srede delojemalcev in delodajalcev, ter vršili interne posle krajevnega značaja, obenem naj bi predsedniki teh odborov fungirali kot člani načelstva okrajne bolniške blagajne v Ljubljani, s čemur bi se to zastopstvo razširilo po celi Sloveniji in bi se bolj obdržalo vez med članstvom in zavodom.

To se pa takrat ni storilo.

Dalje prihodnjič.

RADO ČELEŠNIK:

Mestna občina ljubljanska in „Elektra“.

V zadnji seji občinskega sveta ljubljanskega dne 22. novembra 1923 je zbujala hudo kri in precej nepotrebnih opazk zadeva »Elektre«. Radi odsotnosti načelnika upravnega odbora sem prevzel referat in predlagal v imenu upravnega odbora mestne elektrarne, da se prošnja »Elektre« glede napeljave električnega toka v Ljubljano *zavrne*. Predlog sem utemeljeval z istimi razlogi, ki sem jih navajal v upravnem odboru mestne elektrarne, ker so že ti razlogi toliko važni, da mestna občina ne bi mogla ustreči prošnji. Gospod občinski svetovalec, univerzitetni profesor inž. dr. Vidmar mi je pa kot občinski svetovalec *in zastopnik »Elektre«* zalučal v lice, da sem poročal *nekorektno in nepošteno*. Odgovarjal sem mu že v občinskem svetu in zasebno v posvetovalnici, odgovoriti mu pa moram še nekaj, ostalo pa prihranim za upravni odbor mestne elektrarne in občinski svet.

G. inžener dr. Vidmar naj mi oprosti, če zadevo izročam javnosti, ker hočem biti na čistem. To moram storiti, ker me sili k temu *temeljito(!)* poročanje glasila Slavenske banke in organa Demokratske stranke »Jutra«, ki je ob enem glasilo kluba demokratskih občinskih svetnikov, kateremu pripada tudi inž. g. dr. Vidmar. V naprej izjavljam, da ne mislim napadati osebno g. inž. dr. Vidmarja, ker njemu zaupam, da je stvar pošteno zamislil. Dvomim pa v poštenost zastopnike kapitala, ki bodo upravljali družbo »Elektro«, ter sem mnenja, da njega pri tej akciji upoštevajo samo kot strokovnjaka, v finančnem oziru ga bodo po odrinili v stran.

Zadeva »Elektre« je v resnici naslednja:

Pri seji upravnega odbora mestne elektrarne sem stavil na zastopnika »Elektre«, g. inž. dr. Vidmarja, naslednja vprašanja:

1. *Ali je »Elektra« pripravljena odstopiti mestni občini ljubljanski 51 odstotkov delnic?* — Gospod inženir dr. Vidmar je odgovoril, da *ne*. Pač pa je družba pripravljena že sedaj določiti da se mestni občini da v začetku 40 odstotkov delnic, pozneje še 20 odstotkov ali tudi vseh ostalih 60 odstotkov, cena se lahko že sedaj določi. Utemeljil je to odklonitev s tem, da mora družba imeti proste roke pri napeljavi toka, ter bi bila mestna občina kot največji delničar pri rojstvu »Elektre« le coklja, češ, da so javne institucije premalo gibčne in je njih aparat preveč birokratičen. Izvajanjem g. dr. Vidmarja kot osebe lahko verujem, ne verujem in ne zaupam pa *večini* družbe »Elektra«, v kateri g. dr. Vidmar gotovo ne bo imel odločilne besede. — Primer: Mestna občina dobi 40 odstotkov delnic, ostali interesenti 60 odstotkov. Upravni odbor se izvoli v istem razmerju, Ker imajo intresenti *večino* v upravnem odboru, bodo z *večino glasov* sprejeli predlog, da se električni tok gotovim interesentom oddaja n. pr. po 2 Din za kilowatno uro, ostalim pa po 6 Din. S temi interesenti pa *večina* upravnega odbora »Elektre« tudi lahko sklene *pogodbo*, da se jim oddaja tok n. pr. 60 odstotkov ceneje kot ostalim odjemalcem za dobo 10 let. In če so ti odjemalci tudi delničarji, ne bodo nič hudi, če bo dividenda nižja, samo da bo električni tok zanje cenejši. Odtehtal bo dividendo! Glasom veljavnih zakonov se take pogodbe lahko sklenejo, če so poštene pred javnostjo, je drugo vprašanje. Zame je glavno, *da so možne!* In ko so take pogodbe sklenjene, se lahko odstopi občini še ostalih 60 odstotkov delnic, saj se pogodb ne more uničiti kot na primer kos papirja. Zame je to jasno kot beli dan in ne grem na lim kapitalistov, za katerimi stoje banke a la Slavenska banka in Ljubljanska kreditna banka. To je prvi vzrok, da sem glasoval za odklonitev.

2. *Ali je »Elektra« pripravljena odstopiti mestni občini ves odvišni tok, da bi ga občina sama oddajala interesentom?* — G. inženir je odgovoril, da družba *ne odstopi toka mestni občini*, temveč v prvi vrsti interesentom: Strojnim tovarnam, Transformatorju, Ljubljanski kreditni banki, Trboveljski družbi (palača), Pokojninskemu zavodu za nameščence, Ljubljanskemu dvoru, ki bodo delničarji; ostanek pa je na razpolago mestni občini. To bi se reklo: delničarji-interesenti imajo prednost glede toka in cen, ostanek, če ga kaj bo, dobi indirektno občina, oziroma prebivalci. Izjava dveh strokovnjakov pa se je glasila, da bi ta plus znašal največ *1000 žarnic* v času od 4.—7. ure zvečer. V tem času primanjkuje v Ljubljani elektrike, v drugem delu dneva in ponoči je je dovolj na razpolago. — Če bi bil g. inženir izjavil, da »Elektra« odda ves odvišni tok direktno občini, ki naj bi se zavezala, da ga v prvi vrsti odda imenovanim intresentom, tudi v tem slučaju bi glasoval za sprejetje ponudbe.

To je torej resnica o razgovorih.

Omenim le še to, da je na isti seji upravnega odbora g. zastopnik »Elektre«, občinski svetovalec inž. dr. Vidmar izjavil, da bi v slučaju odklonitve prošnje moral apelirati na javnost. Kot čitam v »Jutru«, je apel že tu, in z veseljem se mu odzovem. Javnost naj sodi, ali smejo zastopniki proletarijata glasovati za take predloge, ki hočejo izdati interese občine in s tem tudi proletarijata bankam?

Še par opomb: Proizvajanje električnega toka v Ljubljani za odjemalce je sedaj *monopol* mestne občine ljubljanske. Koncesija družbi »Elektra« je bila menda že oddana brez vednosti mestne občine. Če dobi »Elektra« koncesijo za dobavo toka v Ljubljano, ali ne obstoja potem nevarnost, da ta družba polagoma iztrga monopol občini? Ali morem kot socialist glasovati za tak predlog ter iztrgati na tak izdajalski način Ljubljani iz rok podjetje, ki s svojo aktivnostjo deloma krije primanjkljaj v proračunu? To je vendar abc socialističnega komunalnega programa, da občina pridobiva in upravlja sama podobna podjetja. Abc kapitalizma pa je seveda, da taka podjetja odvzame občini, dobiček pa baše v svojo malho. Ta prepad se ne da premostiti, zato bo že treba zadostnih garancij, da občina ne bo oškodovana. Obenem naj še omenim, da vodne sile v Medvodah, ki jih imajo v rokah ti interesenti, niso več na prodaj občini, potem ni vrag, da opravičeno slutim neko zvezo med prošnjo »Elektre« in prodajo vodnih sil v Medvodah.

In še to-le: Upravni odbor je želel imeti prepis pogodbe med »Elektro« in Vevško papirnico glede dobave toka. G. inženir dr. Vidmar mi je izjavil med sejo, da pogodbo pokaže, ne pa *cen električnemu toku*. Za občino pa so važne tudi cene toku za Vevsko papirnico, ker se na podlagi teh cen lahko izračuna rentabiliteta podjetja in višina dividende. Ali naj občina kupi delnice, ne da bi bila o vsem tem obveščena? Ali naj na višino dividende vpliva le tok, ki ga bo drago plačeval ljubljanski odjemalec? Dokler ni to vprašanje razčiščeno, seveda tudi ne morem glasovati za predlog.

Zadeva se bo iznova obravnavala in jaz bom svoje mišljenje zastopal v isti smeri kot doslej. Če misli »Jutro«, da je v komunističnem klubu našlo zaščitnike v tej zadevi, se moti, ker dvomim, da Neodvisna delavska stranka stremila za tem, da mestna podjetja *propadajo*. Soglašam pa s sodr. dr. Lemežem, da naj se stvar razčisti, in sicer temeljito razčisti tudi v — *javnosti!*

Politični pregled.

NOTRANJA POLITIKA.

Slovenija.

Narodna tiskarna v Ljubljani je prišla v roke bančne skupine, ki stoji blizu demokratski stranki. S tem stopa »Slovenski Narod«, ki je bil dosedaj glasilo ljubljanske politične skupine, ime novane narodno-napredna stranka, pod vpliv demokratske stranke.

Narodna skupščina.

Finančni odbor je sprejel predloženi račun za leto 1923-24 z dvemi glasovi. Računajo, da bo proračun že v decembru tudi v skuščini sprejet. Vlada je predložila že tudi proračun za leto 1924 in 1925. — Seveda je to več ali manj navaden prepis proračuna, ki je v razpravi. Z ozirom na popolno negotovost bodočega razvoja naše valute je negotovo, ali bo ta proračun praktično izvedljiv.

Zakonodajni odbor je začel z razpravo zakona o sodnikih.

Reka.

Italijanski list »Corriere della Sera« poroča, da je dosežen med našo kraljevino in Italijo sporazum na tehle podlagah:

a) Italija anektira Reko, v kar privoli kraljevina SHS!

b) Kraljevini SHS se priznajo suverene pravice nad Delto in Barošem.

c) Severno obrežje Baroša (Bankino) ki naj pripade reški državi, se odstopi kraljevini SHS v svrho uporabe;

d) Jugoslaviji se prizna svobodna cona v glavnem bazenu reškega pristanišča, kar se ima urediti s posebno konvencijo.

Od naše strani se zanikuje, da bi prišlo do sporazuma na podlagi teh točk. Vendar pa se iz tega jasno vidi, v kakih smereh se gibljejo pogajanja za Reko.

ZUNANJA POLITIKA.

Nemčija.

V Nemčiji je padla dr. Stresemannova vlada. Socialistična stranka tega kabineta ni mogla več podpirati, ker je podpiral prikrito reakcionarne sile. Poročali smo že, kako brutalno je nastopila vojaška oblast proti zakoniti dr. Zeignerjevi vladi na Saksonskem. Vojaški poveljnik je to vlado kratkomalo odstavil. Sedaj poročajo listi, da jim to še ni dovolj. Vojaška oblast je odstavljenega ministrskega predsednika dr. Zeignerja še aretirala in odvedla v zapore, četudi je bolan. Take vlade socialisti niso imeli več vzroka podpirati. In četudi se dobro zavedajo, da za dr. Stresemannovo vlado ne bo prišlo nič boljšega so glasovali proti zaupnici za dr. Stresemannovo vlado in povzročili njen padec. Sestavo nove vlade bi imel prevzeti Stegernwald.

Francija.

V francoski zbornici je imel Poincaré govor o francoski politiki napram Nemčiji. Francoski parlament se je izrekel z 225 proti 15 glasovom za dosedanjo politiko proti Nemčiji. To glasovanje pomenja za Poincaréja in njegovo nepomirljivo politiko veliko zmago.

Na Angleškem

je volilna agitacija v polnem teku. Delavska stranka bo kandidirala v 500 okrajih.

Lloyd George razvija veliko kampanjo proti francoski politiki. Te volitve imajo izrazito zunanje političen značaj.

Amerika.

je sklenila tirjati vojne dolgove v Franciji. Ti dolgovi znašajo po sedanjem kurzu franka 70 milijard, torej več, ko vse francoske reparacije.

Dopisi.

LJUBLJANSKO OKROŽJE.

»Jutro« in načela naše stranke. Že Prešern poje, da se odlikuje Ljubljana po lepih cerkvah in dobrih oštarijah, kar je tudi res. Ravno tako je pa tudi res, da je na glavno pozabil: na hudo ljubljansko blato, ki te je preganjalo v Ljubljani za časa zadnjih petdesetih let liberalnega režima po cestah in izven cest. Ta pozabljivost izvira seveda odtod, da ni doživel liberalne ere v Ljubljani. Mi, ki smo bili vsemu temu priča, pa dobro vemo, da je pravzaprav ljubljansko blato, — ki se ga je nabralo v petdesetih letih toliko po cestah in izven cest — tista os, okrog katere se suče vsa ljubljanska politika zadnjih let. Tako se je napravila v Ljubljani koalicija za tlakovanje cest in za čiščenje vseh kotov, kjer se je nabralo v petdesetih letih preveč gnoja. Če je bil morda kdo, ki je dajal tej koaliciji drugačen pomen, — ni in ne bo prišel na svoj račun, že zato ne, ker se občinski svet s kulturnimi in državno-političnimi vprašanji sploh ne bavi. V kolikor pa bi se, bo nastopala naša delegacija v občinskem svetu socialistično. S tem odpade pravzaprav vsak povod za Jutrove jeremijade.

Obrtno-nadaljevalne šole za vajence v Ljubljani otvori ljubljanska občina začetkom decembra 1923. Mnogo napora je veljalo župana in občinski svet da se je ta potrebna šola zopet obudila v življenje. »Jutro« se je sicer pobahalo da so njegove zadruge oni kamen modrosti, ki so podpirale akcijo za to šolo. Res je le to, da je ljubljanski župan skliceval ankete, vabil poklicane faktorje na sodelovanje, dočim je »Jutro« to akcijo skušalo osmešiti. Zadruge se niso mogle odreči moralni dolžnosti, zato so se odzvale vsaj deloma. Če pa ne bodo storile svoje dolžnosti vse korporacije, bomo pa že še pregledali njihove obisti in »Jutrovo« ljubezen do obrtnega naraščaja.

Ljubljanski občinski svet je zvišal v zadnji seji podpore mestnim siromakom za sto odstotkov splošno in tudi onim, ki dobivajo te podpore iz meščanskega zaklada. »Slovenski Narod« pa ni mogel poročati o tem sklepu resnice, ampak je zlobno poročal, da se podpore iz meščanskega zaklada niso zvišale. Prej so znašale podpore iz tega sklada 75 Din mesečno, od zadnje seje pa znašajo 150 Din. Vsi drugi listi so o tem poročali pravilno, le »Slovenski Narod« je moral zopet nekoliko lagati, kakor, da bi bil njegov poročevalec gluh in slep. V časnikarsko čast »Slov. N.« torej ne moremo imeti posebnega zaupanja, ker se je že večkrat nekoliko zlagal, laži pa še ni menda nikoli popravil.

Demokratsko časopisje, deloma meščansko sploh, objavlja o ljubljanskih sejah občinskega sveta jako potvorjena poročila. Zdi se nam primerno, da bi občinski svet tistim listom, ki zlorabljajo poročevalsko službo, prepovedal poročevalsko mesto pri občinskih sejah. V gnezdo, odkoder izhajajo taka poročila tudi sicer, bo pa treba v kratkem posvetiti bolj natančno.

Ljubljanska mestna hranilnica je dobila novega komisarja v osebi veletrgovca Kolmana. Ko je bil lansko poletje upravni odbor mestne hranilnice potom najnavadnejšega nasilstva brez vsakega pravnega razloga razpuščen, je bil imenovan komisarjem vladni svetnik Šporn in mu je bilo izročeno ne samo nadzorstvo, temveč tudi vodstvo mestne hranilnice. Kakor pa se zdi, njegovo delovanje v mestni hranilnici ni ugajalo onemu krožku ljubljanskih veletrgovcev in podjetnikov, ki mislijo, da mora biti mestna hranilnica molzna kravica, iz katere bi izžemali poceni kredit za svoje kupčije. Tako se je zgodilo, da je bil vladni svetnik Šporn odstavljen, za novega »deželnoknežjega« komisarja pa imenovan zgoraj omenjeni trgovec. Stvar okusa je, ako politična oblast na tak način odstrani svojega uradnika, ki je itak moral v hranilnici nastopati po njenih direktivah vendar bi priporočali gospodu dvornemu svetniku Kremenšku, naj ne posluša slabih suflerjev in naj ne kompromitira zadnje dobe svoje uradniške karijere, ki mu je še usojena, temveč naj z nami vred zavzame glede mestne hranilnice stališče, da naj ima pospeševati zgolj koristi vlagateljev, ki ji zaupajo svoje prihranke in pa koristi ljubljanske občine, ki ji s svojo garancijo daje popolno varnost.

Koliko mesa porabi Ljubljana. Dnevno porabi Ljubljana 7004 kg govedine, 8240 kg prašičevine, 3192 kg teletine, 581 kg koštrunovine, 30 kg kozličevine. — Lani se je poklalo 12075 goved 19775 prašičev 19152 telet, 5979 koštrunov, 2175 kozličev. — Mestna aprovizacija za goveje meso proda na dan okolo 500 kg, to je okroglo 12 odstotkov potrebe civilnega prebivalstva. Prodaja se meso aprovizacije na dveh stojnicah, in sicer prvovrstno meso po 21 in 22 Din za kg, drugovrstno po 15.80 in 17 dinarjev. Celotni konsum se nanaša tudi na vojaštvo in deloma okoliško prebivalstvo ter podelavo za trgovino.

Demisijo ljubljanskega velikega župana dr. Lukana je belgrajska vlada sprejela. Sedaj je zopet prilika, da se začne boj med Orjunaši in mladimi demokrati, čigava velika zasluga je, da je Lukan podal prošnjo za odpust.

CELJSKO OKROŽJE.

Članско zborovanje. V nedeljo dne 2. decembra 1923 se vrši članско zborovanje v Polzeli pri sodrugu Podlesniku s pričetkom ob 14. uri. Zaradi važnosti dnevnega reda, je dolžnost vseh članov iz Braslovč Rečice in Polzele, da se zborovanja sigurno in točno udeleže.

Sestanek UDR. V pondeljek dne 3. decembra sestanek. Udeležba in točnost je dolžnost.

Seja krajevnega odbora SSJ. V torek dne 4. decembra ob pol 20. uri seja krajevnega odbora v društveni pisarni. Udeležba in točnost dolžnost.

Predavanje o socialnem zavarovanju. V četrtek dne 6. decembra predavanje v gostilni Janžek v Zakresiji s pričetkom točno ob 19. uri zvečer. Vsled nenavadno važnega predavanja v korist delavstva, se ga naj vsakdor udeleži.

Delavsko pevsko društvo »Naprej« v Celju vabi vse člane strokovnih organizacij, ki stoje na razrednem stališču, da pristopijo k delavskemu pevskemu društvu katero zopet sprejema nove člane v svrho glasbene naobrazbe. Sodrugi, to ni samo veseljačenje, temveč kultura na glasbenem polju. Vsak, ki ima le nekaj zmožnosti v tem oziru, je njegova dolžnost, da pristopi h goraj imenovanemu društvu. Nove člane se sprejema pri vsakokratnih vajah, ki se vrše vsako sredo in petek v gostilni Svetel s pričetkom ob 18. uri.

Celjska »Nova Doba« se Udarnikov boji! V štev. 133 z dne 22. novembra radovedno povprašuje pod »Udarniki v Celju« po kakšnem vzrocu se isti organizirajo. Ne bomo ji razlagali o našem sistemu, povemo ji pač, da po sistemu *Orjune* nikdar. Kakor *nimajo* Udarniki v Šoštanju z Woschnaggom nič skupne ga, tako bi skoro lahko trdili, *da ima Orjuna* z raznimi težkimi gospodi različne nacionale, toda ne maramo ji tega očitati, ker ne maramo biti radovedne in obrekljive tetke kakor »Nova Doba«.

Nečuveno postopanje v šoli šolskih sester v Celju. Prejšnji teden je neka civilna učiteljica v šoli šolskih sester v Celju. pretepala deklico enega našega sodruga tako, da je isti moral z deklico k zdravniku. Vprašali bi vodstvo šolskih sester ali je pripravljeno tak nečuven nedostatek odpraviti in gospo Zabukošek poučiti, kako se lahko otroke kaznuje, sicer pa bodemo z ozirom na slične pritožbe strogo pazili.

Protestno zborovanje v Celju z dne 25. novembra vršeče se v gostilni »Zeleni travnik« se je kljub nad vse slabem vremenu in oddaljenosti delavstva obneslo nad vse dobro. Govorniki so podali kratka in jedrnata poročila o nevarnostih, katere prete delavstvu v splošnem in opozarjali na naloge delavstva. Ob tej priliki pa nikakor ne moremo, da ne bi omenili naših vrlih sodrugov Udarnikov, bodočnosti delavskega razreda, ki so korporativno prikorakali iz Gaberjev na zborovanje med zborovanjem pazljivo poslušali in po zborovanju istotako v redu in strogi disciplini odkorakali na svoje določeno mesto do razstopa.

Iz Savinjske doline. Po prijatelju opozorjen na dopis v »Ljudskem glasu« štev. 43 pod »Še en pesnik« si ne morem kaj, da bi dotičnega pisca malo opozoril, da če že piše naj piše vsaj resnico, ne pa vedno samo laž. On je pač pozabil na kateri konferenci je slišal slične besede, morda nalašč; kdo ve! Bilo je na konferenci v Celju za določitev kandidatov za državnozborske volitve vršeče se 18. marca t. l. in kot pooblaščenec treh bivših močnih organizacij KDZ v Savinjski dolini, sem izjavil pred celim zborom, da sem pooblaščen da glasujem za s. Korena kot nosilca liste, ker v nasprotnem slučaju ne upamo na najmanjši uspeh, ker s. Koren je splošno priljubljen po teritoriju naših treh organizacij, katere sem zastopal. Na tej konferenci je bil navzoč tudi s. Krištof iz Mariborskega okrožja, kateri je med drugim priporočal s. Golouha, pri čemur je padla tista beseda, ki je bila od gg. kojih končnice se glase na . . . . šek in . . . not. Rekel sem samo to, pustimo Golouha, ker kar se končuje na uh, je bilo za nas vedno slabo. (Na primer Prepe-luh). Ampak požeruh in od muh, pa je iznajdba gosp., katerega ime se končuje na . . .šek, od katerega pravijo da rad ugrizne in ki bi že moral spadati pon kontum . . . Da sem postal Golouhovec, tega ne verjamem, ker na osebe ne dam nič, samo na ideje in moja, ter vseh tistih sodrugov ideja, ki so še po tistih nesrečnih porazih zvesti ostali, je in ostane, da pridemo do tega. da se združimo, da nas ne bo vsak dan manj. Vem da me bodo gg., ki slišijo na končnico ne od muh, ampak na . . .šek in . . . not, (to je že davno za plot) prav pretepaško napadli, pa se prav nič ne bojim. Posledica teh napadov pač zna biti ta, da se bodo razjasnile različne strategične črte iz strokovnega gibanja na Polzeli, v Št. Pavlu in Letušu in še od tam kjer je g. L . . . celino oral, kar bi pa bolje bilo da je ne bi nikdar, ker bi tam vsaj trava rastla, tako pa ne raste nič, ker je slabo vsejal in nič gojil. — Še en pesnik Savinjčan.

MARIBORSKO OKROŽJE.

PROTESTNI SHOD.

proti ukinitvi ministrstva za socialno politiko.

Preteklo nedeljo se je vršil v Mariboru napovedani protestni shod strokovno organiziranega delavstva ki pa vsled slabega vremena ni bil tako dobro obiskan kakor bi moral biti.

Shodu je predsedoval s. Krajcer, o dnevnem redu sta pa poročala ss. Petejan in Koren iz Celja v nemškem jeziku, ki sta v daljših govorih pojasnila namere industrijalcev in obrtnikov o njihovi borbi proti zakonom za zavarovanje in zaščito delavstva.

Ožigosala sta sklep centralne vlade, ki hoče ukiniti ministrstvo za socialno politiko, samo, da bodo imeli industrijalci svobodne roke za plačkanje delavskega razreda.

Povdarjala sta, da ako hoče vlada štediti naj prične pri izdatkih za militarizem, tajno diplomacijo in pri dispozicijskih fondih, ne pa tam, kjer bi vsako štedenje prinašalo socialno in materialno škodo vsemu delavskemu narodu.

Ožigosala sta malomarnost meščanskih strank, ki so ob volitvah lovile delavske glasove, sedaj pa puste delavce na cedilu in podpirajo kapitaliste v svojih vrstah da oropajo delavstvo vseh pridobljenih pravic. Ravno tako sta ožigosala tiste nezavedne delavce, ki delajo štafažo meščanskim strankam v veliko škodo sebi in vsemu delavstvu.

Navzoči so govornikom burno odobravali, kar je znak, da so jim govorili iz srca.

Po končanih govorih je bila soglasno sprejeta sledeča resolucija:

Protestni shod v Mariboru je ugotovil, da imamo v naši državi dve vrsti zakonov: na eni strani zakon o zaščiti in zavarovanju delavcev in inspekciji dela, na drugi strani zakone o zaščiti države, ki vodi iz sedanjega razbitega stanja v militariziranju štrajkujočih rudarjev in železničarjev itd., zakon o železniškem osobju in javnih nameščencih. Ti dve skupini zakonov se medsebojno izključujeta, tako da se potiskajo liberalni zakoni popolnoma na stran, kakor tudi odredbe ustave, na kojih oni temelje, med tem ko se izvaja samo druga, reakcionarna skupina zakonov.

Kapitalistični razred prihaja z odkrito zahtevo, da se ima prva skupina razveljaviti in ukiniti, a vlada gre s svojo namero, da ukine Ministrstvo socialne politike tej reakcionarni in protisocialni želji na roko. Mariborsko delavstvo obsoja najostreje, da vlada ničesar ne stori, da se izvedejo zakoni o zaščiti delavcev, da se zakonska zaščita delavcev od kapitalističnega razreda sabotira, še bolj pa obsoja namero vlade, da se ministrstvo za socialno politiko ukine ter zahteva,:

1. da se zakoni o zaščiti in osiguranju delavcev in zakon o inspekciji dela popolnoma izvedejo.

2. da se ukinejo vsi zakoni, ki so protivni duhu ustave in zakon o zaščiti delavcev, kakor: reakcionarni zakoni o zaščiti države, militariziranju železničarjev in rudarjev in o železniškem osobju, a načrt zakona o rudarjih, da se iz osnove spremeni po predlogu ankete Delavskih zbornic.

3. da se obrne izdatna pažnja reševanju stanovanjske bede s tem, da ostane neodpovedljivost stanovanj in maksimiranje stanarin vse dotlej v veljavi, dokler se ne sprejme zakon o gradbi malih stanovanj in dokler se ne ustvari z dajanjem brezobrestnih kreditov v to svrho možnost, da se grade mala stanovanja, in dokler na drugi strani sama država in samoupravna telesa ne sezidajo stanovanj za svoje uradnike in delavce v svojih podjetjih, da bi se rešila na ta način stanovanjska kriza, radi katere propada tisoč in tisoč delavcev.

4. da ostane Ministrstvo socialne politike še dalje, da bi se moglo preko njega izvesti zgoraj navedeno, ker vsa druga ministrstva ne dajejo garancije za to. Da se avtoriteta in kompetenca ministrstva za socialno politiko še poveča, da bi se moglo razven zgornjega uspešno baviti tudi z rešitvijo drugih socialnih vprašanj kakor invalidskega vprašanja in narodne prehrane.

Predsednik s. Krajcer je pred zaključkom shoda protestiral proti nameravani ukinitvi poslovalnice UZZD, kar bi pomenilo nov udarec avtonomiji socialnega zavarovanja. Zahteval je, da se ne smejo ukiniti poslovalnice, temveč da se mora njih samouprava še bolj razširiti v korist članstvu. Pozival je delavce, da naj bodo pripravljeni za vsak slučaj, ko bo treba nastopiti proti vsem reakcionarnim nakanam industrijalcev in vlade. Ko se nihče ni več javil k besedi, je ob splošnem odobravanju zaključil ta važni shod.

Omeniti je treba, da je ob otvoritvi shoda pevski zbor organizacije pekovskih pomočnikov zapel »Delavski pozdrav«, za katerega so pevci želi obilo pohvale in ploskanja.

Iz stranke.

OKROŽNA KONFERENCA SSJ.

Nato poroča s. Eržen o notranjem političnem in gospodarskem položaju v državi, z ozirom na delavski razred.

V prihodnji točki je s. Favai podal kratko a izčrpno poročilo o zunanjem položaju. Pokazal je zlasti na meščansko diktaturo v Italiji, Španiji in kakor se pričakuje tudi v Nemčiji, ako se tam razmere ne bodo na levo orientirale. Omenja pa tudi diktaturo v Rusiji, ki je kakor kaže sedanja meščanska diktatura vladajočih strank, splošna signatura časa, ki smatra parlamentarizem kot pomanjkljiv.

V debati k zadnjima dvema točkama poroča s. Uratnik o avtonomističnih strujah v Sloveniji in na Hrvatskem, ki se z delavskega stališča absolutno ne da akceptirati, dasi je treba z največjo energijo pobijati centralistično korupcijo sedanjih vlad. Socialistična stranka je tudi za najširšo avtonomijo, začenši pri občini in dalje preko oblastnih edinic do državne enotnosti. Kajti najbolj nevarno bi bilo za našo industrijo in za naše delavstvo ustvarjati umetne meje in antagonizme.

Razvila se je o tem kratka debata, v kateri se je smer in taktika stranke odobrila s pristavkom, da je treba sedanji centralistični režim v tej formi, kot diktaturi ene reakcionarne veleagrarne stranke najostreje pobijati, ker od nje ne trpi samo slovenski in hrvatski, tem več ravno tako srbski in macedonski živelj. Delavci so povsod teptani, tem nujnejša je stroga solidarnost ob najširši samoupravi, kjer bo ljudstvo samo volilo svoje zastopnike, ne pa da jih bo nastavljala centralna vlada, kakor to hoče v oblastnih skupščinah. Vlada pa se poziva, da se drži ustave, da ne tepta v ustavi zajamčenih socialnih pravic delavstva in da narodu spet priliko v volitvah povedati svoje težnje. — V tem smislu se koncipira resolucija, ki se bo predložila tudi na prihodnjih strokovnih konferencah.

V zaključni besedi spregovori s. Petejan o zatiranju slovenskega industrijalnega delavstva, ki bo moralo, ako se položaj v industriji ne zboljša, v najkrajšem času trumoma zapuščati domovino; kajti brezposelnost in revščina je že danes neznosna in postaja od dne do dne strašnejša.

S pozivom na solidarno in vztrajno delo zaključi lepo uspelo konferenco.

Članski sestanek kraj. org. SSJ mariborske se vrši vsako sredo, točno ob 8. uri v »Ljudskem domu«. — Udeležba dolžnost.

Krajevna politična organizacija SSJ v Ljubljani ima redne seje vsako nedeljo ob pol 11. uri.

Zastopniki občinskega kluba SSJ v Ljubljani so na razpolago ljubljanskim sodrugom za informacije v občinskih zadevah vsako soboto od 6. do 7. ure v prostorih strokovnih organizacij (Šelenburgova ulica 6/III.).

Širite socialistično časopisje, ki je najboljše orožje proletarijata, sodrugi in sodružice, oborožimo se!

Strokovni pregled.

Kovinarji ujedinjeni. Iz Broda na Savi smo prejeli sledečo brzojavko: Ujedinjenje kovinarjev je izvršeno. Resolucija, pravila in pravilnik soglasno sprejeti. Predsedstvo shoda. Z iskrenim veseljem priobčujemo to vest, iz koje bo naše delavstvo posnelo, da je vodilo smo treno pripravljalno delo obeh kovinarskih organizacij do zaželjenega uspeha. Ujedinjeni Savez kovinarjev postaja s tem ena najmočnejših strokovnih organizacij v državi in sicer tako po svojem številu, kakor po idejni enotnosti in solidni organizaciji. Vse to jamči za nadaljne uspehe. Pionirjem, ki kažejo s tem sklepom jugoslovanskemu delavstvu pot organizacijske enotnosti, naše iskrene čestitke.

ODPRTO PISMO

g. L. Klemenčiču in g. Fabjančiču.

V »Delavskih novicah« oziroma v Vajnem osebnem glasilu me primerjata z Žorgom (glej: Čobal in Žorga sta raz bila rudarsko strokovno organizacijo »Unijo«, oziroma kriva sta, da so se rudarji, ki so bili preje v eni sami organizaciji Uniji slov. rudarjev, razcepili kar v pet ali šest organizacij), ter končno trdita, da nasprotujem jaz v družbi Lemeža zopetni združitvi v eno enotno organizacijo.

Prvič konštatiram, da še od l. 1921 ne hodim na nikakšne shode, da sem od ložil načelstvo Unije slov. rudarjev, da nisem v nikakšnem odboru rudarske organizacije, vsled tega tudi ne morem nasprotovati združitvi ali pa biti nasprotnik kakšne združitve.

Drugič konštatiram, da nisem imel z Žorgom kot komunistom nikakšnih zvez in nisem razbijal nobenih organizacij, ne rudarskih tem manj pa še druge. Nasprotno sta vidva, gg. Klemenčič in Fabjančič, hodila razbijat organizacije rudarjev v družbi komunista Žorge in Lemeža.

Očitek, ki ga torej skušata podtakniti meni, pripada le Vama.

Tretjič konštatiram, da je razvidno ravno iz Vajine pisave v »Delavskih novicah«, da v rudarskih revirjih ne poznata ne rudar. organizacij, tam manj pa še razumeta, kako naj bi se rudarski pokret konsolidiral. Če bi šli rudarji Vama na limanice, bi prav nič ne profitirali.

Končno še dostavljam, da me ljudje ki tako izpreminjajo svojo barvo, kot oni, ki se zbirajo okoli »Delavskih novic« ne morejo razžaliti, zato jim ne bom odgovarjal, še manj pa polemiziral ž njimi, ker za mene so ljudje, ki vsak dan menjajo svoje politično načelo take ničle, da jih ne bom nikoli upošteval, ker s svojim ravnanjem iščejo samo lestvice, kako bi se splazili brez praktičnega dela, na politično površje.

Zagorje, dne 24. novembra 1923.

Melhijor Čobal.

S tem pismom so dobile »Delavske novice« zaslužen odgovor, ker se zaganjajo brez vsakega povoda in poznanja razmer tja, kjer jih nič ne srbi. Upamo, da je s tem ta polemika končana. Mi takih polemik ne želimo, ker ne bodo zboljšale razmer v revirjih. Kar se naših članov tiče — vemo, da se ne bodo dali begati od D. N. Op. ur.)

* * *

K pokretu »Delavskih novic« za ujedinjenje rudarjev.

(V informacijo naših čitateljev o stališču naših organizacij do tega vprašanja ponatiskujemo sledečo notico iz »Delavca«.)

Zadnje »Delavske novice« prinašajo poziv na ujedinjenje rudarskih organizacij. Mi smo dobili v tej zadevi od naših organizacij več dopisov, ki jih pa za danes ne objavljamo. Dopisniki naj nam to oproste. Mi smo mnenja, da se je treba o vseh novih pokretih prej temeljito posvetovati in šele potem zavzeti stališče. To bomo storili na prihodnji plenarni seji Strokovne komisije, h kateri bomo povabili tudi načelstvo Unije. Za enkrat je treba počakati na nadaljni razvoj dogodkov in tole navodilo:

Noben posamezni član naše Unije naj se ne da begati od ujedinjevalne akcije. Vsak naj se zaveda, da je Unija, če ne številčno, pa moralno in organizatorično najačja in najsolidnejša rudarska organizacija v revirju, ki se je z oklici ne bo premetavalo sem in tja. Vendar pa je dolžnost ravno take organizacije, da mirno presoja položaj in ne odbija v naprej nobene možnosti, ki bi lahko koristila. »Delavske novice« naj najprej pokažejo, koga imajo za seboj, potem naj povedo, v koliko je njihovo delo za enotnost rudarskega pokreta iskreno. Potem bomo uravnali nadaljno taktiko. Obžalujemo, da so začele »D. N.« svoj pokret s tem, da se zaletavajo brez poznanja razmer v ljudi, v koje bi ne zaletavali, ako bi jih poznali.

Neizprosen boj proti demagogiji v medsebojnem občevanju, poštenje in iskrenost, — to želimo videti in po tem bomo sodili.

Pokret okrog »Delavskih novic« se okro~ pokreta okrog »Strokovne borbe« v toliko razlikuje, da nima v naprej vezanih rok. Zato si je treba o njem končno sodbo šele ustvariti, vsako prenagljenje pa je nepotrebno in ne more koristiti kosolidaciji pokreta.

Lastnik in izdajatelj Pokrajinsko načelstvo SSJ za Slovenijo. — Odgovorni urednik Jože Golmajer. — Tiska: Ljudska tiskarna v Mariboru.

PREMOG ZA DOMAČO UPORABO

prodaja po znižani ceni
radi izpraznitve skladišč

INTERKONTINENTALE
Maribor, Meljska cesta 10

Perilo, klobuke, čepice, čevlje, gamaše, ter razno modno in galanterijsko blago, kupite najceneje pri
Jakob Lah, Maribor, Glavni trg 2.

Enkrat
za vselej se Vam priporoča samo veletrgovina
R. Stermecki, Celje,
ako hočete res dobro in poceni kupiti

ČEVLJE
ročno, domače delo, kakor tudi fine tvorniške, obleke za ženske, moške in otroke, perilo, klobuke, pletene jope, čepice in šale, kravate, rokavice, nogavice in sploh vso modno robo za dame in gospode.
Trgovci engros-cene.

„ZADRUŽNA BANKA“ V LJUBLJANI, ALEKSANDROVA CESTA ŠT. 5
sprejema hranilne vloge na tekoči račun in na knjižice, obresti po dogovoru. Vse bančne posle izvršuje najkulantnejše.
Delniški kapital 10,000.000 K. Brzojavni naslov: Zadrubanka. Telefon št. 367.